

تأثیر شناخت الگوی دگردیسی محله بر پایداری کالبدی)

مریم استادی^۱، شکوفه جوهری^۲

۱- استادیار گروه شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد، Ostadimr@gmail.com

۲- فوق لیسانس طراحی شهری، shjouhary@gmail.com

چکیده

امروزه با از بین رفتن بخش وسیعی از کالبد قدیمی شهرها که در واقع بخشی از هویت و جوهره ی هر شهر و ساکنین آن را تشکیل می دهند کیفیات زندگی نیز نزول یافته و بسیاری از مشکلات شهرهای امروز را دامن زده است. نبود مفهومی دقیق از توسعه کالبدی پایدار در مقیاس محلی و عدم توجه به جریان دگردیسی محلات در ایران، همچنین کمبود مطالعات در بحث دگردیسی بافت و بررسی پایداری کالبد در جریان گذار و تغییر حالت آن در طی زمان از موارد مهمی هستند که کمتر بدان پرداخته شده است. از این رو پژوهش حاضر با معرفی و شناخت مفاهیم مرتبط سعی در شناسایی عوامل موثر بر پایداری کالبد هویتمند در محلات قدیمی داشته تا بتواند نقش موثری بهبود کالبد و ارتقا سطح عملکردی آن ها و نیز برنامه ریزی صحیح ایفا نماید. این پژوهش که به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ روش انجام توصیفی- تحلیلی است. از بررسی های اسنادی و مطالعات میدانی، از قبیل مطالعه ی کتابخانه ای و بررسی هسته های تاریخی و مباحث کالبدی- فضایی، برای جمع آوری اطلاعات و داده های مورد نیاز، استفاده کرده است و توانسته با توجه به مبانی نظری ارائه شده اصول و معیارهای دگردیسی و پایداری کالبدی را استخراج نماید تا بتواند زمینه مطلوبی جهت انجام مطالعات تحلیلی در محلات قدیمی با هدف حفظ هویت و جوهره ی کالبدی آن ها فراهم نماید.

واژه های کلیدی: دگردیسی، پایداری، پایداری کالبدی، مورفولوژی.

۱- مقدمه

شهرها و فضاهای شهری در گذشته از استقلال، شخصیت و هویت ویژه ای برخوردار بودند، در حالی که امروزه چنین نیست (مرزبانپور؛ ۱۳۹۲:۳۶). شهرها در گذشته واجد وحدت بصری بودند و با فرم هایی که به تدریج پیچیدگی بیشتری می یافتند، شیرازه ی اجتماعی جوامع را به وجود می آوردند، ولی در شهرسازی معاصر نظم خشک مقیدی جای تنوع اجتماعی گذشته را گرفته است. به طور کلی، ویژگی عمده ساخت کالبدی بخش قدیمی شهرهای ایران را می توان در اصل پیوستگی فضایی که در آن سازمان کالبدی شهر بر پیوند فضایی میان عناصر مجموعه مرکز شهر و مرکز محلات، از طریق یک رشته فضاها و عناصر ارتباط دهنده همچون گذرهای اصلی و میدان استوار است خلاصه نمود (دانشپور، شیری؛ ۱۳۹۴:۲۰). "دگردیسی"، بیان کننده ی وجه رمنده ای از شهر است که "مرمت و حفاظت شهری" را در چالشی دائمی قرار می دهد. دگردیسی را شاید بتوان به این معنا، برآیند نیروهایی دانست که هر یک به نوبه ی خود، موجب بروز تغییر یا تحول در ساختار کالبدی-فضایی، و یا کارکردی شهر می گردند (لطفی، ۱۳۹۰:۳۰).

با توجه به اینکه الگوهای توسعه ی جدید عموماً کمتر بر اساس الگوی دگردیسی بافت تنظیم می شوند و این خود سبب دگرگونی توسعه ی پایدار کالبدی در بافت در حال اضمحلال می شود از مهمترین عواملی که می توان از آن ها به عنوان ضرورت پرداختن به موضوع دگردیسی محله ی شهری و پایداری کالبدی نام برد، نبود مفهومی دقیق از توسعه کالبدی پایدار